

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА
ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

УРГАНЧ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**«ИҚТИСОДИЁТ»
Кафедраси 201-гуруҳ талабаси
Норхонов Диёрбекнинг**

«Макроиктисодиёт» фанидан

Мустақил иши

Мавзу: Инфляция

Урганч – 2015

Режа:

- 1. Инфляция ва пайдо бўлиш шакллари.*
- 2. Инфляция турлари*
- 3. Инфляция кўрсаткичлари*
- 4. Инфляция мохияти, юзага келиш сабаблари.*

1. Инфляция ва пайдо бўлиш шакллари

Инфляция латинча “инфлатио” сузидан олинган бўлиб “иш”, “буртиш”, “купчиш” деган маънони англатади. Бу суз XIX асрнинг урталаридан бошлаб иктисодчилар томонидан иктисодий термин сифатида ишлатилгунча қадар, у тиббиётда хавфли усма касалини ифодалашда қулланилган.

Тарих ҳақиқатда ҳам бу сузнинг ҳар томонлама хавфли эканлигини қурсатди. Чунки инфляция қандайдир алоҳида олинган бозорда товарлар ва хизматлар нархининг ўсишидангина иборат бўлмасдан, бу умумиктисод учун хавфли ҳодисадир. Инфляция сузининг иктисодий угиртмаси - муомалада мавжуд бўлган товарлар ва уларнинг баҳосига нисбатан қўл пул чиқариш деган маънони англатади.

Иктисодиётда инфляциянинг якуни товарлар баҳосининг ўсишига, қониктирилмаган, лекин қисман туланиши мумкин бўлган талабларнинг вужудга келишга олиб келади. Одатда инфляциянинг бу тури - классик инфляция деб юритилади. Инфляция сузи Қўл пул муомаласи соҳасида АҚШ нинг Шимолий ва Жанубий штатлари уртасида граждaнлар уруши бўлганда муомалага жуда қўл миқдорда (450 млн. грин бек) қоз доллар чиқарилган вақтдан бошлаб қулланила бошлаган. Уларнинг сотиб олиш қобилияти икки йилдан кейин 5Қ фоизларгача тушиб қетган. Агар тарихга эътибор берадиган бўлсак, уруш ва бошқа офатлар сабабли давлат харажатларнинг ошиб қетиши, инфляция билан ўзвий қоглик. Масалан, Англияда қучли инфляция XIX асрнинг бошида Наполеон билан уруш даврида, Францияда - француз революцияси даврида, Россияда XIX асрнинг урталарида қомоён бўлган. Германияда жуда юқори суръатлардаги инфляция 1923 йилларда бўлиб, муомаладаги қўл массаси 496 қвинтиллион маркагача етган ва қўл бирлиги триллион марта қадрсизланган. Бу тарихий миқоллар қурсатадики, инфляция ҳозирги давр жараёни бўлмасдан, тарихан мавжуд бўлган жараёндир.

Инфляция ва унинг ривожланиши алоҳида олинган мамлакатда маълум хусусиятларга эга бўлиши мумкин. Ҳозирги давр инфляцияси, ўтган давр инфляциясидан фарқ қилувчи хусусиятларга эга. Олдинти инфляциялар

вактинчалик булиб, улар одатда уруш вақтида ҳарбий харажатларни коплаш учун коғоз пуллар чиқарилиши натижасида юзага келган. Бирор даромад олмасдан туриб, яъни ишлаб чиқариш ва товарооборот суръатларини оширмасдан, ёки бу курсаткичлар камайиб кетган ҳолда давлат томонидан буладиган харажатларни молиялаштиришнинг асосий йулларидан бири коғоз пулларни муомалага чиқаришдан иборат булган. Натижада муомалага чиқарилган пуллар, муомала учун зарур булган олтин миқдоридан ошиб кетган ва пулнинг реал қиймати унинг номинал қийматидан тушиб кетган, яъни, ҳақиқатда пул бирлиги узида курсатилганидан кам олтин миқдорни ифода қила бошлаган.

Олдинги инфляцияларнинг яна бир хусусияти шундаки, улар маълум даврда намоён булган. Ҳозирги давр инфляцияси эса одатда доимий (хроник) характерга эга булиб хужалик ҳаётининг барча соҳаларини камраб олиши билан, пул омилларидан ташқари бошқа иқтисодий омилларга таъсир қилиши билан фаркланади.

Охирги йилларда инфляция тез-тез учраб турадиган жараён булиб сифати ҳам узгариб бормокда. Бунинг сабаби шундаки, ҳозирги кунлардаги инфляция: биринчидан, узлуксиз баҳоларнинг ошишига; иккинчидан пул муомаласи конунининг бузилиши натижасида умумхужалик механизмининг ишдан чиқишига олиб келади. XX аср инфляциясининг асосий сабаби товар қамёблигигина булиб қолрдасдан, ишлаб чиқариш ва қайта ишлаб чиқаришда кризислар мавзқудлиги билан ифодаланадоғ Ҳозирги давр инфляцияси биринчидаш; пул талабининг товар тақлифидан ошиши натижасида пул муомаласи конунининг бузилиши; иккинчидан; - ишлаб чиқаришга **кетадиган харажатлар салмогининг** узиши натижасида **товарлар** баҳосининг ошиши ва шу сабабли пул массасининг ортиб бориши билан ифодаланади.

Инфляциянинг асосий сабаби - бу халқ хужалигининг турли соҳалари уртасида вужудга келган номутаносибликдир. Бу аввалам бор жамғарма ва истеъмол уртасидасидаги, талаб ва тақлиф, давлатнинг даромадлари ва

харажатлари уртасидаги муомаладаги пул массаси ва хужаликларнинг нақд пулга булган талаби уртасидаги номутанносибликлардан иборатдир.

Инфляцияни юзага келтирувчи омилларга караб унинг сабабларини ички ва ташки сабабларга булиш мумкин.

Инфляциянинг ички омиллари монетар-пул сиёсати билан ва хужалкк фаолияти билан боглик турларига булинади. Хужалик фаолияти билан боглик омиллар бу хужаликдаги ва иктисоддаги мутаносибликнинг бузилиши, ишлаб .чикаришда якка хукмронликка йул куйиш, иктисоднинг циклик ривожланиши, инвестициялашда номутаносиблик, баҳоларни ташкил килишда давлатнинг якка хокимлиги, кредит сиёсатининг нотугри олиб борилиши ва бошқалар ҳисобланса, пул билан боглик омилларга давлат молияси соҳасидаги кризислар; давлат бюджетнинг дефицити, давлат қарзларининг усиши, пул эмиссияси, пул муомаласи қонунининг бузилиши, кредитлашда автоматизмга йул куйиш за бошқалар киради.

Инфляциянинг ташки омилларига жаҳон иктисодида булган кризислар, (хом-ашё, ёкилги, валюта буйича) давлатнинг валюта сиёсати, давлатнинг бошка давлатлар билан ташки иктисодий фаолияти, олтин ва валюта захиралари билан буладиган қонуний операциялар ва бошқалар булиши мумкин.

Хулоса килиб айтганда, ижтимоий ишлаб чикариш ривожланишида юзага келувчи диспропорциялар сабабли товарлар ва хизматлар баҳосин умумий ёки тухтовсиз усиши ва натижада пул муомаласи қонуниқинг бузилиши оқибатда пул бирилигининг қддрсизланишига инфляция деб айтилади.Инфляция қуйидаги шаклларда намоён булади:

1. Товар ва хизматлар баҳосининг узлуксиз ва тартибсиз ушиб бориши натижасида пулнинг қадрсизланиши ва унинг сотиб олиш қобилятининг тушиб бориши;
2. Чет эл валютасига нисбатан миллий валюта курсининг тушиб кетиши;

3. Миллий пул бирлигида олтин нархининг ошиб бориши ва бошқалар. Баъзи бир иктисодчиларимизнинг фикрича инфляция - бу барча товарлар баҳоларининг ошишини билдирмайди. Инфляция жуда тез усган такдирда ҳам айрим товарлар баҳоси барқарор бўлиб қолиши, бошқаларники тушиши ҳам мумкин экан. Бизнинг фикримизча, бундай ҳулосалар 70-80 йилларнинг инфляциясига мўе келиши мумкин.

Албатта, инфляция даврида баҳоларнинг ошиши доим бир хил суръатларда бўлмасдан, сакраб турадиган бўлиши мумкин. Лекин, баъзи товарлар баҳосининг тушиши ёки барқарор бўлиб туриши XX асрнинг инфляцияси учун мўе деб тулик ишонч билан уқтира олмаимиз. Баъзида давлат аралашуви билан аҳоли истеъмоли учун зарур бўлган айрим бир товарлар баҳосининг маълум даврда барқарор ушлаб туриш мумкин, аммо инфляциянинг кучайиб бориши шу товарлар баҳоларининг ҳам охир оқибатда ошишига *олиб* келади. Бизнинг фикримизча, баҳолар ошиши тугрисида гапирганда, инфляция даражасида баҳолар ошиши ва умуман баҳолар ошиши тушунчаларини тутри талкин қила олиш керак. Масалан, ҳамма вақт ҳам баъзи товарлар баҳосининг ошиши инфляцияни англамаслиги мумкин. Товарлар баҳоси ошиши *инфляция* бўлмаган даврда, олтин пул муомаласи шароитида ҳам бўлиши мумкин.

2.Инфляцияни турлари

Халқаро амалиётда бозорда товарлар **ва** хизматлар баҳосининг ушиб боришига қараб инфляцияни бир неча турларга бўлиб қаралади:

- судралувчи инфляция. Баҳоларнинг уртача йилдик усиши 5-10% дан ошмайди. Инфляциянинг бу тури купрок ривожланган мамлакатларга хос бўлиб, мамлакат иқтисодий ривожланиш даражасига қараб баҳолар ошиши 3-4% атрофида ҳам бўлиши мумкин. Бу инфляция аксинча ишлаб чиқаришни янада ривожлантиришни рағбатлантирувчи омил сифатида намоён бўлиши мумкин. Пулнинг қиймати барқарорлигидаги узғариш сезилмаслиги мумкин.
- **шиддатли инфляция. Баҳоларнинг уртайиллик усиши 10-100% (баъзида 200% гача) бўлиши мумкин. Инфляциянинг бу тури ривожланаётган мамлакатларда купрок учрайди.**
- гиперинфляция. Баҳоларнинг усиш суръатлари йилига 200% дан ошиб кетади. Бу инфляция мамлакатлар иқтисодий ривожланишининг инкирозли даврига мўл келади ва у иқтисодиёт тарқибий қисмларининг узғариши билан боғлиқ. Ҳозирги даврда ХВФ баҳолар ойига 50% дан ошган вақтда бу гиперинфляция деб қабул қилган. Гиперинфляция даврида баҳолар кун сайин ошиб боради ва баҳолар билан иш ҳақи уртасидаги фарқ жуда юқори бўлади. Аҳолининг яшаш шароити қийинлашади, корхоналар фаолияти ёмонлашади. Хужалик фаолияти, бозор фаолиятида натураллаштириш авж олади.

Инфляциянинг келиб чиқиш сабабларига қараб унинг икки *тоифасини* курсатиш мумкин: талаб инфляцияси ва ишлаб чиқариш билан боғлиқ инфляция (таклиф инфляцияси).

Талаб инфляцияси. Инфляциянинг бу анъанавий тури талаб ошиб кетганда юзага келади. Ишлаб чиқариш соҳаси аҳолининг талабини тула қондира олмайдиган, таклифга нисбатан талаб ошиб кетади. Натижада товарлар баҳоси усади. Кам миқдордаги товарларга қуп пул массаси тугри келади.

Талаб инфляциянинг юзага келиш сабаблари қуйидагилардан иборат.

а) ҳарбий харажатларнинг усиши ва иктисоднинг милитарлашуви.

Ҳарбий техника сотиб олиш ва бошқа ҳарбий харажатларни коплаш билан боглик булган жараёнлар муомалага керагидан ортикча пул чикаришнинг омили ҳисобланади.

б) давлат карзларнинг усиши ва бюджет дефицитининг мавжудлиги.

Бюджет дефицити одатда заёмлар чикариш ёки банкноталар эмиссия килиш йули билан копланди. Бу уз навбатида кушимча муомала воситалари булишига, кушимча талаб юзага келишига олиб келади. Ўзбекистонда бюджети дефицитини коплаш юкорилардагидан ташкари 1996 йилдан бошлаб давлат киска муддатли мажбуриятларини (Д+М) сотиш оркали ҳам копланмокда.

в) Халк ҳужалигига ортикча кредитлар бериш натижасида муомалада кредит билан борлик муомала воситалари юзага келади. Булар товар ва хизматларга булган талабни оширади.

г) Чет эл валютасининг мамлакатга кириб келиши ва унинг миллий валютага алмашинуви натижасида, муомалада пул массаси ортиб боради, миллий пулга нисбатан чет эл валютанинг кадри ошади.

д) Халк ҳужалигининг етакчи тармоқларини керагидан ортикча инвестициялг ҳам оборотга кушимча пул эквивалентларини чикаришига олиб келади. Ц Шундай килиб, талаб инфляцияси умумий талабнинг усиши йатижасида Бу инфляциянинг сабаблари куйдагилар булиши мумкин:

а) ҳар хил жараёнлар ва таркибий узгаришлар туфайли меҳнат унумдорлигининг пасайиши натижасида маҳсулот ишлаб чикаришга кетган харажатлар ошади. Умуман халк ҳужалиги буйича ишлаб чикариш ҳажми, бинобарин, товарлар буйича таклиф кискаради ва товарлар баҳоси ошади. Корхоналарнинг фойда ҳажми кискаради.

б) ҳар хил янги хизмат турлари пайдо булади ишлаб чикаришга нисбатан кам меҳнат унумдорлигида юкори иш ҳаки олишга имконият тугилади. Натижада товар ва хизматларга булган **баҳо** ошиб боради,

3.Инфляция кўрсаткичлари

Инфляцияда нафакат чакана баҳо, балки улгуржи баҳо ҳам ошиб боради. Ғарб мамлакатларида инфляциянинг асосий кўрсаткичи килиб чакана баҳоларнинг узгариши (ошиши) қабул қилинган. Агар маълум даврда баҳолар икки марта ошса, пул ҳам икки марта қадрсизланган деб ҳисобланади.

Чакана баҳолар ўсишини ҳисоблаш махсус давлат органлари томонидан аниқланадиган баҳолар индексига асосланади. Баҳолар индексини ҳисоблашнинг бошланғич нуқтаси килиб (юз фоиз деб) базис йили олинади ва жорий йилда баҳолар узгариши, уртача йиллик ўсиши суръати ҳисобланиши мумкин.

Баҳолар индекси бу жорий йилдаги товарлар ва хизматлар баҳоси йигиндиси, яъни, товарлар бозор савати баҳосининг шу товар ва хизматларнинг базис йилдаги умумий баҳоси, яъни бозор савати баҳосига нисбати сифатида аниқланиши мумкин. Юқоридаги фикрни қуйидаги формула орқали ифода қилиш мумкин.

жорий (1997) йилда жорий (1997) йилда бозор савати баҳоси $\times 100$
баҳолар индекси базис йилда айнан бозор сават баҳоси
(масс алан 1990 йил) С

Баҳолар индексини ҳисоблашда истеъмол товарлар баҳосининг индекси ?
катта аҳамиятга эга. Баҳолар индекси турли усулларда баҳолар даражасини ^
солиштиришга имкон беради. Жорий йилдаги баҳолар индексининг базис
йилдаги баҳолар индексига нисбатан ошиш и - инфляция - “Баҳолар
даражасининг ошиши” дан, баҳолар индексининг камайиши-дефляция-
“Баҳолар даражасининг камайиши дан далолат беради.

Айталик , базис давр 1990 йил бўлсин (Баҳолар даражаси 100% деб оламиз)
ва 1997 йилда баҳо даражаси 350. Демак 1990 - 1997 йилларда баҳолар 3,50
марта ёки 250% га ошган, ёки 1990 йилда бирор товар 100 сум турган бўлса,
1997 йилда шу товар 350 сум туради.

Истеъмол товарлар баҳоси индексидан ташкари баъзи гуруҳ товарлар ва хизматлар масалан, кипим, оёк кийимлар, транспорт, уй жой хизматлари ва бопҳалар буйича баҳолар индексларини ҳисоблаш мумкин.

Баҳолар индексига асосланиб инфляция суръатларини аниклаш мумкин.

Бунинг учун жорий йил баҳолар индексидан базис давр баҳолар индексини чегириб, базис давр баҳолар индексига буламиз. Масалан, 1990 йилда истеъмол товарларнинг баҳо индекси 110, 1997 йилда 140 булса, 1997 йилда инфляция суръти куйидагича аникланади:

$$\frac{\text{Инфляция} \quad 140-110}{\text{суръати} \quad 110} = \frac{140-110}{110} \times 100 = 27,27\%$$

Демак, 1997 йилда инфляциянинг усиш суръатлари тахминан 27,3% тенг булади.

Инфляциянинг усиш суръатлари тугрисида гапирганда, унинг ривожланишини сон жиҳатдан аникланишнинг бошка йули ҳам мавжуд.

Бунинг усул “70 лар коидаси” деб аталади. Агар ҳар йили инфляция даражаси маълум булса, баҳолар икки карра ошиши учун неча йил керак эканлигини аниклаш мумкин. Бунинг учун “70” ни ҳар йилги инфляция даражасига булиш керак. Масалан, инфляциянинг ҳар йиллик даражаси 5% булса, баҳолар даражаси 14 йилдан кейин, икки карра ошиши керак. Агар ҳар йиллик инфляцияси даражаси 20% булса, баҳолар даражаси 3 йилдан кейин икки карра ошиши керак. Шунини таъкидлаш керакки, бу усул ҳамма вақт ҳам, масалан, инфляциянинг усиши суръатлари юкори, (ҳар куни, ойда узгариб борадиган) булса, кулай ҳисобланмайди “70 лар коидаси” аҳоли жамғармаларининг, реал ёки миллий маҳсулот ҳажмининг икки марта ошиши учун неча йил керак эканлигини тутри аниклаб беришга имкон беради.

4.Инфляция мощияти, юзага келиш сабаблари.

Инфляция лотинча "инфлатио" сузидан олинган булиб, "шиш", "буртиш", "купчиш" деган маънони англатади. Бу суз XIX асрнинг урталаридан бошлаб иктисодчилар томонидан иктисодий термин сифатида ишлатилгунга қадар, у тиббиётда хавфли усма касалини ифодалашда қулланилган.

Тарих ҳақиқатда ҳам бу сузнинг ҳар томонлама хавфли эканлигини курсатди. Чунки инфляция алоҳида олинган бозорда товарлар ва хизматлар нархининг усишидангина иборат бўлмасдан, бу умумиктисод учун хавфли ходисадир. Инфляция сузининг иктисодий маъноси - муомалада мавжуд бўлган товарлар ва уларнинг баҳосига нисбатан қуп пул чиқариш демакдир.

Иктисодда инфляциянинг якуни товарлар баҳосининг усишига, қониктирилмаган лекин қисман туланиши мумкин бўлган талабларнинг вужудга келишига олиб келади. Одатда инфляциянинг бу тури - *классик инфляция* деб юритилади.

Инфляция сузи пул муомаласи соҳасида АКШ нинг Шимолий ва жанубий штатлари уртасида гражданилар уруши бўлганда муомалага жуда қуп миқдорда (450 млн.гринбек) қоз доллар чиқарилган вақтдан бошлаб қулланила бошлаган. Уларнинг сотиб олиш қобилияти икки йилдан кейин 50 фоизларгача тушиб қетган. Агар тарихга эътибор берадиган бўлсак, уруш ва бошқа офатлар сабабли давлат харажатларининг ошиб кетиши, инфляция билан узвий боғлиқ. Масалан, Англияда қучли инфляция 19 асрнинг бошида Наполеон билан уруш даврида, Францияда француз революцияси даврида, Россияда 19 асрнинг урталарида намоён бўлган. Германияда жуда юқори суръатлардаги инфляция 1923 йилларда булиб, муомаладаги пул массаси 496 қвинтиллион маркагача етган ва пул бирлиги триллион марта қадрсизланган. Бу тарихий мисоллар курсатадики, инфляция ҳозирги давр жараёни бўлмасдан, тарихан мавжуд жараёндир.

Инфляция ва унинг ривожланиши алоҳида олинган мамлакатда маълум хусусиятларга эга булиши мумкин. Ҳозирги давр инфляцияси, утган давр инфляциясидан фарқ қилувчи хусусиятларга эга. Олдинги инфляциялар вақтинчалик бўлиб, улар одатда уруш вақтида ҳарбий харажатларни қоплаш учун қозон пуллар чиқарилиши натижасида юзага келган. Бирор даромад олмадан туриб, яъни ишлаб чиқариш ва товар айланиши суръатларини оширмасдан, ёки бу курсаткичлар қамайиб кетган ҳолда давлат томонидан бўладиган харажатларни молиялашнинг асосий йулларидан бири қозон пулларни муомалага чиқаришдан иборат бўлган. Натижада муомалага чиқарилган пуллар, муомала учун зарур бўлган олтин миқдоридан ошиб кетган ва пулнинг реал қиймати унинг номинал қийматидан тушиб кетган, яъни ҳақиқатда пул бирлиги ўзида қурсатилганидан қам олтин миқдори ифода қила бошлаган.

Олдинги инфляцияларнинг яна бир хусусияти шундаки, улар маълум даврда намоён бўлган. Ҳозирги давр инфляцияси эса одатда доимий (хроник) характерга эга бўлиб ҳужалик ҳаётининг барча соҳаларини қамраб олиши билан, пул омилларидан ташқари бошқа иқтисодий омилларга таъсир қилиши билан фарқланади.

Охириги йилларда тез-тез учраб турадиган жараён бўлиб, сифати ҳам ўзгариб бормокда. Бунинг сабаби шундаки, ҳозирги кунлардаги инфляция: биринчидан, ўзлуксиз баҳоларнинг ошишига: иккинчидан пул муомаласи қонунининг бузилиши натижасида умумҳужалик механизмининг ишдан чиқишига олиб келади. Ҳозирги кун инфляциясининг асосий сабаби товар қамёблигигина бўлиб қолмасдан, ишлаб чиқариш ва қайта ишлаб чиқаришда қризислар мавжудлиги билан ифодаланади.

Ҳозирги давр инфляцияси, биринчидан: пул талабининг товар тақлифидан ошиши натижасида пул муомаласи қонунининг бузилиши; иккинчидан: ишлаб чиқаришга кетадиган харажатлар қалмоғининг ўсиши натижасида товарлар баҳосининг ошиши ва шу сабабли пул массасининг ортиб бориши билан ифодаланади.

Инфляциянинг асосий сабаби халк хужалигининг турли сохалари уртасида вужудга келган номутаносибликдир. Бу аввалом бор жамгарма ва истеъмол уртасидаги талаб ва таклиф, давлатнинг даромадлари ва харажатлари уртасидаги, муомаладаги пл массаси ва хужаликларнинг нақд пулга булган талаби уртасидаги номутаносибликлардан иборатдир.

Инфляцияни юзага келтирувчи омилларга қараб унинг сабабларини ички ва ташқи сабабларга бўлиш мумкин.

Инфляциянинг ички омиллари монетар-пул сиёсати билан ҳамда хужалик фаолияти билан боғлиқ турларга бўлинади. Хужалик фаолияти билан боғлиқ омиллар бу хужаликдаги ва иқтисоддаги мутаносибликнинг бузилиш, ишлаб чиқаришда яққа ҳукмронликка йўл қўйиш, иқтисоднинг циклик ривожланиши, инвестициялашда номутаносиблик, баҳоларни ташкил қилишда давлатнинг яққа ҳокимлиги, кредит сиёсатининг нотўғри олиб борилиши ва бошқалар ҳисобланса, пул билан боғлиқ омилларга давлат молияси соҳасидаги инкирозлар: давлат бюджетининг дефицити, давлат қарзларининг ўсиши, пул эмиссияси, пул муомаласи қонунининг бузилиш ва бошқалар қиради.

Инфляциянинг ташқи омилларига жаҳон иқтисодида булган инкирозлар, (ҳом-ашё, ёқилғи, валюта бўйича) давлатнинг валюта сиёсати, давлатнинг бошқа давлатлар билан бўладиган ноқонуний операциялар ва бошқалар қиради.

Ҳулоса қилиб айтганда, ижтимоий ишлаб чиқариш ривожланишида юзага келувчи диспропорциялар сабабли товарлар ва хизматлар баҳосининг умумий ёқи тўхтовсиз ўсиши ва натижада пул муомаласи қонунининг бузилиши, оқибатда пул бирлигининг қадрсизланиши инфляция деб айтилади.

Инфляция қўйидаги шаклларда намоён бўлади:

1. Товар ва хизматлар баҳосининг ўзлуксиз ва тартибсиз ўсиб бориши натижада пулнинг қадрсизланиши ва унинг сотиб олиш қобилиятининг тушуниб бориши.

2. Чет эл валютасига нисбатан миллий валюта курсининг тушиб кетиши.

3. Миллий пул бирлигида олтин нархининг ошиб бориши ва бошқалар.

Баъзи бир иктисодчиларимизнинг фикрича инфляция - бу барча товарлар бахоларининг ошишини билдирмайди. Инфляция жуда тез усган такдирда ҳам айрим товарлар бахоси барқарор булиб қолиши, бошқаларники тушиши ҳам мумкин экан. Бизнинг фикримизча, бундай ҳулосалар 70-80 йилларнинг инфляциясига мос келиши мумкин.

Албатта, инфляция даврида бахоларнинг ошиши доим бир хил суръатларда бўлмасдан, сакраб турадиган булиши мумкин. Лекин, баъзи товарлар бахосининг тушиши ёки барқарор булиб туриши замонавий инфляция учун мос деб тулик ишонч билан уқтира олмаимиз. Баъзида давлат аралашуви билан аҳоли истеъмоли учун зарур бўлган айрим товарлар бахосини маълум даврда барқарор ушлаб туриш мумкин, аммо инфляциянинг кучайиб бориши шу товарлар бахоларининг ҳам охири оқибатда ошишига олиб келади. Бизнинг фикримизча, бахолар ошиши тугрисида гапирганда, инфляция даражасида бахолар ошиши ва умуман бахолар ошиши тушунчаларини тугри талкин қила олиш керак.

Адабиётлар руйхати:

1. Каримов И.А “Узбекистан по пути углубления экономических реформ”- Т.:Узбекистан,1995.
2. Каримов И.А. Стабильность и реформы: Статьи и выступления”- М.:Палея,1996
3. Закон Республики Узбекистан “О Центральном банке” .
4. Закон Республики Узбекистан “ О банках и банковской деятельности”.
5. Инструкции Центрального банка и коммерческих банков республики.
6. Коммерческие банки. Рид Э., Каттер Р., Тилл Э., Смит Р. М., Прогресс. 1992.